SZÉLSŐSÉGES FELTÉTELEK KÖZÖTT

Megnyílt a Clark Hotel, a mai budapesti építészet szélsőséges állásfoglalásokat kiváltó jelensége. A tervező Anthony Gall friss Ybl-díjas, partnere a design-koncepció alkotója, a belsőépítész Bara Ákos.

A hetven éve üresen tátongó Clark Ádám téri sarokfoghíj megszűnt, nem kell néznünk többé a szomszéd ház, a Hunyadi János út 1. lichthofjának eddig Lánchídra panorámás WC- és spájzablakait, sem a holt tűzfalakat. Az új ház elkezdte életét. Keresi helyét, megfelelő viselkedését a városszövetben. A város immunrendszere azonban mintha még nem döntött volna, kilökje vagy magába fogadja a jövevényt.

Az új? ronda!

Évtizedek során hasonló vitákkal találkoztam: a budavári Hilton Hotel, a pesti szállodasor *Finta József* tervezte tömegei, a Bankcenter, a Kálvin tér üvegházai, a Vörösmarty tér üvegpalotája, és még sorolhatnánk jónéhány félmúltunkban született épületet, amelyek markánsan alakították át Budapest arculatát.

Az árnyalt szakmai mérlegelésre természetesen felkészületlen laikus közönség sok épület esetében volt kezdetben nagyon elutasító. Tetszik – nem tetszik. Nagyjából ezen az alapon döntött a házak megítéléséről. Rendszerint lesújtóan. Aztán született egy új nemzedék, amely kész tényként kapta a korábban nagy vitákat kiváltó házakat, beépültek a köztudatba.

Ám az elsődleges megközelítésbe sokféle egyéb meggyőződés, ízlés-szempont, sőt azokon túl életstratégiai pozíció féltése vagy bátorítása is beleszorul. A modernitás értéke-

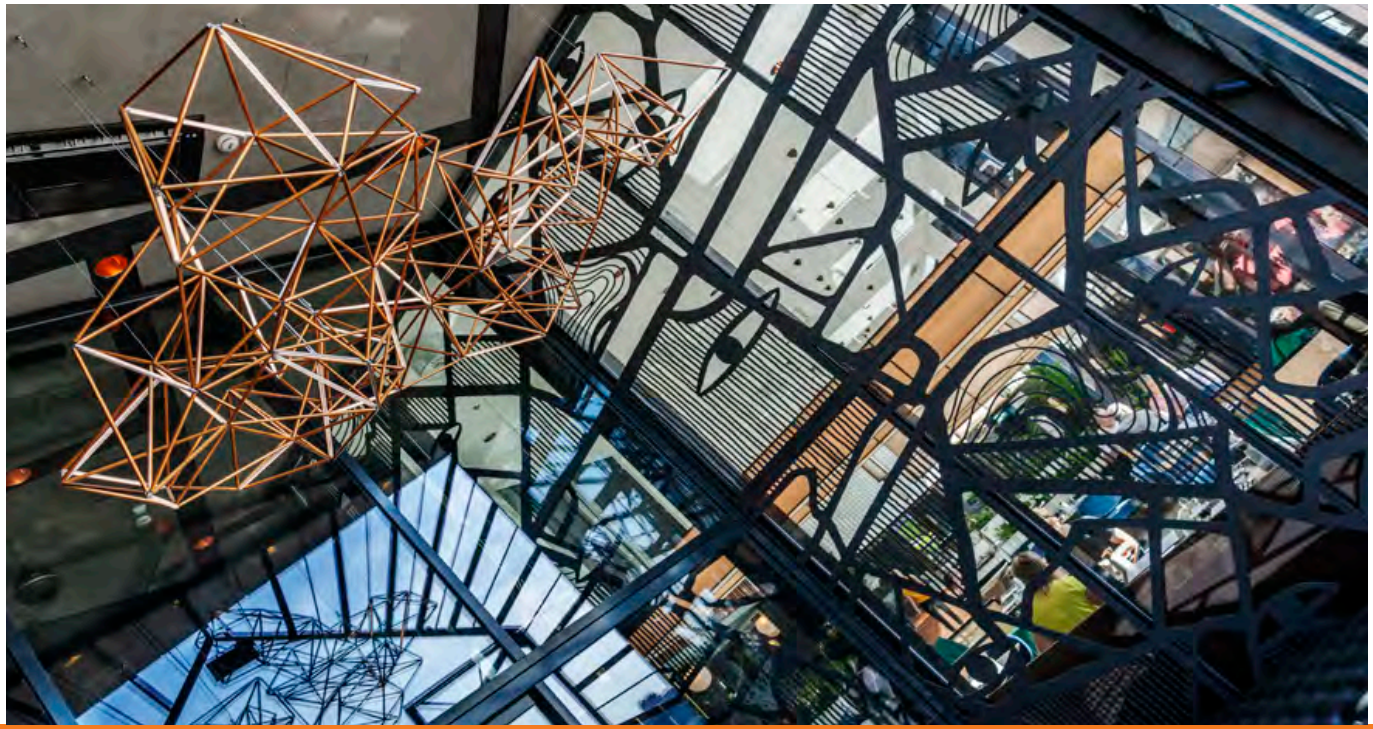

it homlokzataikon kiáltványszerűen képviselő acél-üveg technológiájú házak elutasítása vagy elfogadása a kérdés. Alkalmasint elfogadása New York, Berlin, London vagy Bécs mai építészetében, de indulatos elutasítása Budapest kapcsán. A „régi szép” hamis beidegződés kritikátlan érvényesülése, amiből persze rendszerint az következik, hogy „minden, ami új, az ronda is”. A gyerekkortól megszokott és most radikálisan átalakuló városi látvány veszteségélménye korlátozza, előjelekkel terheli a kapott építészeti megoldás tárgyilagos értékelését.

Az úgynevezett szakma is ugyanilyen, építészeten kívüli élmények, érzelmi pozíciók felől közelít elsődlegesen, akárcsak a laikusok. Az építész is ember, ezt sose feledjük – nosztalgiákkal, ellenszenvekkel és vágyképekkel. A szakmai érvek csak ezeket az ösztönös reakciókat írhatják vagy nem írhatják fölül.

Érdekes volt laikusok és szakmabeliek

indulatos vitáit nyomon követni a közösségi médiában, ahol az elutasító és az elfogadó tábor képviselő egyaránt szerepeltek. Többen voltak az elutasítók, és csak nagyon kevesen a Clark Hotel építészetét pozitívan értékelők között.

Az utóbbiak közé tartozom.

A Lánchíd: metafora

Szerintem ez a ház a szélsőséges feltételek ellenére rendkívül intelligensen és empátiával formálódott. A Clark Hotel alapterülete mindössze 670 négyzetméter, egy kiadósabb villa mérete. Ez a csöppnyi telek a lehető legérzékenyebb városképi helyzetben, három bérháznyi homlokzatfelülettel, némileg agresszív, kihasasodó, íves fronttal áll be a Lánchíd és az Alagút látványába.

Az alaprajz a hotel megtérülési lehetőségeinek is korlátokat szab: a szobák kiosztását és belső kialakítását ezt figyelembe

véve kellett megoldani, üzletileg hatékonyan, mégis a lehető legmértéktartóbban. *Anthony Gall* ezeket az ellentmondó követelményeket összebékítette, ami nagy teljesítmény.

Épülete viselkedését a meglévő építészeti környezetben afféle modern klasszicista szellemben, ha jól értesültem, tudatosan *Frank O. Gehry* berlini, Pariser platzi DZ bank-épületének karteziánus szigorát alapul véve határozta meg.

Gall is markáns függőleges és vízszintes hangsúlyok alkotta rácsszerű megastruktúrát hozott létre, amelyet az erőteljes fény-árnyék hatásokkal játszó részletek, a váltakozó mélységű nyílások a Fő utca irányából az Alagút felé észrevétlenül sodródó dinamikával, élettel telítenek.

A belsőépítészeti munka *Bara Ákos* nevéhez fűződik. Az oroszlánfejes kapu – játékos applikáció. Mérete miatt elsőre indokolhatatlanul támaszt konkurenciát a híd kisebb léptékű kőoroszlánjainak. Aztán az épületen belül már érthetővé válik ez is: a Lánchíd metafora, mint a ház története, létoka, végigvonul a belső tereken, szobákon. Minden a lokációról beszél. Még a szinte teljesen sötét, minden felületükön feketével burkolt folyosók is, ahol csak a fénylő szobaszámok és a bokamagasságú súrló lámpák segítenek a tájékozódásban. Ennek dramaturgiai oka van. Hiszen amikor e sötétségből a szobákba lépünk, a Lánchíd, a dunai panoráma szinte betörő látványa taglóz le. A kaputól induló, a recepción, lobbyn át a liften és folyosón végigjárt szabdalt térsor mint történet ennél az élménynél ér véget: az építészeti tervezés ezt a hatást építette fel, ezt a célt kívánta elérni. Amikor az utcán állva hunyorogva méricskéljük az Alagút száját és ezt a házat, még ha a legfontosabbat is, mégis csak egyetlen szempontját tudjuk értékelni az építészeti teljesítménynek.

A városszerkezet üzen

Ugyaninnen nézve nem csak a ház belső – kortárs belsőépítészet és design terén igencsak korszerű – kialakítása nem látszik. Az a városszerkezeti roncsolás sem érzékelhető ma már, ami a Clark Hotel furcsa méretű és alakzatú telkének a létrejöttét okozta. Az a városléptékű építészeti és térkompozíció, ami egykor a Gresham Palota, a mai Four Seasons Hotel túlparti főbejáratával indult

tengelyre fűzve végighaladt a Lánchídon, a budai oldalon megérkezett a két hídjegypénztári pavilonhoz, majd a két hatalmas épülettömb szorításában föltáruló Alagút szájának tengelyén továbbhaladva szintén egy térfalközbe futott ki, s érkezik ma is a Váron túl egészen az Attila út sarkáig.

Ebből a térsorból a második világháború, majd a múltat nem tisztelő, nem eléggé körültekintő várostervezés veszni hagyta a középső egységet: a mai Clark Ádám teret, a körforgalom helyén állt kereszteződést, annak házaival, térfalaival, arányaival, ritmusával.

Ha a Clark Hotel tervezése mindenekelőtt városépítészeti problémafelvetés formájában kezdődött volna, akkor az íves épület eleve lehetetlen helyzetére tudtunk volna megoldást

Visszhang

A Clark Hotel kritikai megítélésének első hullámán túl érdemes talán nemcsak az épületet, de a körötte kialakult közéleti felindulást is szemügyre venni. Ahogy a szálloda keletkezéstörténete, a föléledt kritikai visszhang is történeti összefüggésben értelmezhető. Azokban a széles kört érintő vitákban, amelyek a hetvenes évek elején emelt, akkor még Duna Intercontinentálként ismert folyóparti szálloda, az ugyanazon évtized közepén épült Hilton, majd utána a Spenótház körül alakultak ki.
Mindegyik említett ház megítélésének jellegzetessége a Duna-part vagy a történelmi kontextus szövetének érzékenysége. Az igazodás mint bűvszó körüli értelmezések polémiája. És talán mindegyik esetében kimondva-kimondatlanul ott bujkált némi feszültség a közösség városélményét meghatározó döntéshozói pozíció akár szándékolatlanul önkényes mivolta körül. Mert házakról rendszerint szűk vagy zárt körben születnek döntések, amelyeknek a következményeit már a legszélesebb nyilvánosság élvezi vagy szenvedi el.
Esetleg, mint a Clark hotel esetében: mindkettő. Ez utóbbi kapcsán ugyanis, bár az elutasítók hangja most is, mint rendszerint, hangosabb az elfogadóknál, mégsem lehet teljes elutasításról beszélni. Néhányan a véleményformálók közül, amilyen például *Bardóczi Sándor* is, elismerően álltak ki építészeti megoldásai mellett.
A témában megszólalt *Csomay Zsófia* építész is. Szavainak különös súlyt ad a tény, hogy néhai férjével, *Reimholz Péter*rel közösen évtizedeken keresztül kettejük gondolkozásmódja, munkái tematizálták a Clark Hotelnek kontextust teremtő Várnegyed kortárs építészetét. A beépítéseiket megelőző alapos helyszínértékelő analízisek során rengeteg érvényes szempontot ismertek föl a környéken jellemző viszonyokkal kapcsolatban. Nem mellesleg pedig Csomaynak ugyanezen a házsoron, kétszáz méternyire beljebb a Fő utcában, hasonlóan hatalmas háza áll.
Csomay véleménye szerint nem lett volna szabad a Clark Hotel tervezését azt megelőzően megkezdeni, hogy az évtizedek óta körforgalomként ismert Clark Ádám tér morfológiai változását történetileg ne elemezték, sőt rendezték volna. És valóban, a szélsőséges feltétel feloldása érdekében, amely a parányi telken hatalmas homlokzatot keletkeztetett, csak ezt követően lehetett volna hathatós lépést tenni.
A Clark Hotel körül kialakult vitákban gyakran került elő a laikus érv: maradt volna minden úgy ahogy volt, maradt volna üres a telek *Ybl* hajdani épületének évtizedekig megőrzött romarchitektúrájával és azt azt övező kulisszaépítészettel. Maradt volna meg a Lánchíd presszó, lehetőség szerint a közismert pincérnővel együtt. Meggyőződésem ugyanakkor, hogy ez az érzelmes, személyes emléknyomokra építkező megközelítés klasszikusan generációs értékeket tükröz.
Roth János építész kifogásolta az épület tetőteraszának üveg felépítményét mint olyan jelenséget, amelyhez hasonlók engedélyezésére a környéken nem lett volna lehetőség, s amely fokozza a tömeg hatását.
Zöldi Anna szerint az egyik legfontosabb szempont: *„az épületek elhelyezésével nem csak egyfajta befektetői, tulajdonosi érdek valósul meg, hanem városi tereket formálunk, sőt hozunk létre”*. A tér kapcsán pedig, hogy a most végérvényesen megtört és talán örökre visszaállíthatatlan városstengelynek köszönhetően ez *„volt Budapest első egységes neoreneszánsz stílusú tere. A tengelyt a tervek szerint az Alagút fölött magasodó emlékmű is hangsúlyozta volna, melynek pályázati tervei bombasztikus látványt ígértek. A néhány évvel később épült Budavári Sikló alsó állomása már kissé kibillentette a szimmetriát a még későbbi Várkert Bazár irányába (…) Ezzel a tér fizikai súlypontja a sikló előtti üres, zagyva és máig rosszul funkcionáló területre tolódott, itt áll valahol a nulla kilométerkő is, teljesen súlytalan pozícióban.”*
Az Anthony Gall és Bara Ákos innovatív munkája nyomán szerintem értékeket teremtő épület, lám csak, nem csupán építészeti értelemben adott választ egy lehetetlennek tűnő kérdésfeltevésre, de alkalmat teremtett arra is, hogy róla és elpuskázott vagy beváltott lehetőségeiről színvonalas, felkészült érvrendszerekkel működő közéleti beszélgetés alakuljon ki. Ezt talán még azok is értékelik, akik a házat mostanig nem tudták megszeretni vagy elfogadni.

kínálni. Nem történt meg, s ezért kényszerült Gall egy majdnem lehetetlen küldetést végrehajtani.

Ha utólagosan lehet ilyen felvetéssel élni, még most is, a slendrián módon kialakult városszerkezeti körülmények közé, megépíttetném a Clark Hotel hasonlóan íves homlokzatú ellenpólusát a tér túloldalára. Egy ilyen megoldás visszamenőlegesen adna értelmező kontextust a hotelnek, állítaná helyre az egykor egyértelmű városszerkezeti tengelyt, valamint helyezné ismét a látványhierarchia középpontjába az Alagutat.

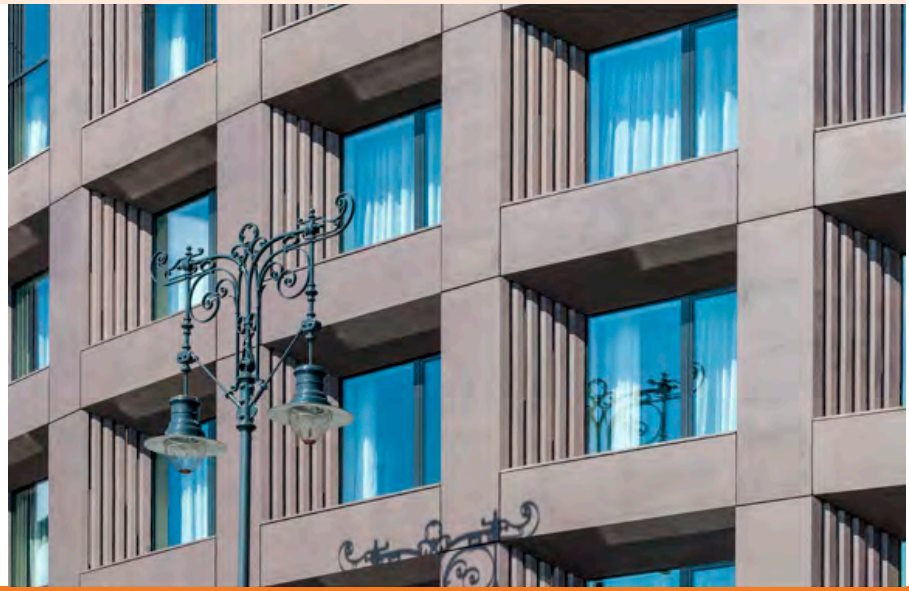

epiteszforum.hu